

Тільки ледачий чи байдужий

галичанин не долучається до розвитку туризму на Прикарпатті»,

– переконаний голова Івано-Франківської обласної ради Олександр СИЧ

Івано-Франківська область входить до трійки лідерів туристичної індустрії України. На виїзному засіданні Консультативної ради в Яремчі за участю Голови Верховної Ради України Володимира Литвина досвід туристичної діяльності на Прикарпатті ставили за приклад для інших регіонів. Гість номера – голова Івано-Франківської облради Олександр СИЧ розповів про те, які шляхи й методи вишукує влада, аби сприяти розвитку туризму в регіоні:

Лариса МАРЧУК

– Я особисто не спеціаліст у галузі туризму, але в нашій області вона так стрімко й професійно розвивається, що тільки ледачий чи байдужий галичанин не долучається до цього процесу. Господь обдарував наш край мальовничою природою, ніби вказавши прикарпатцям, як можна себе прогудувати. Історія свідчить: народ тут ніколи не розкошував, жив бідно, бо мав обмаль орної землі, тому завжди виїздив на заробітки за кордон. Проте вже наприкінці XIX – на початку XX століть спостерігався інтерес до Прикарпаття як до оздоровчого та туристичного краю. Освічені галичани, що служили в містах у різних державних установах – освіти, науки, культури, мали невеликі статки, проте обов'язково на літо виїздили в Карпати на вакації, винаймали тут собі житло. Заможніші зводили власні будинки. Здавна відомими центрами відпочинку були села Шешори, Дора, Дземброня, Жаб'є (нинішній райцентр Верховина), містечка Яремча, Ворохта, Яблуниця та багато інших мальовничих куточків. Іван Франко на відпочинок постійно приїздив у село Криворівню. Михайло Коцюбинський відзначав особливий мікроклімат цього куточка, який так благотратно впливав на стан його здоров'я, що він частенько відмовлявся від курорту у Швеції й вкотре приїздив саме сюди. Михайло Грушевський обожнював Криворівню, де мав власну віллу. А відомий

просвітитель християнства митрополит Андрей Шептицький у селі Підлютому в Рожнятівському районі збудував літню відпочинкову резиденцію греко-католицької церкви. Тут були вілли, купальня, літні оселі готельного типу, куди приїздили на відпочинок багато охочих – галицька інтелігенція з родинами, студенти. Для них організували літні табори, тут проходили вишкіл пластуни.

– Відтак сто років тому зроблено перші закладки, перші від-

починкові моделі для того, аби в майбутньому на Прикарпатті з'явилась індустрія туризму. Навіть знаменита співачка Соломія Крушельницька, мешкаючи за кордоном і мандруючи світами, все ж постійно навідувалася в Карпати на родинну віллу. Це справді незаперечні факти, однак надалі, зокрема за роки радянської влади, туристична галузь у Прикарпатті не набула широкого розвитку. Що ж у роки незалежності вплинуло на інтерес місце-

Добірка журналу **Віче**

Івано-Франківська область започаткувала ініціативи, що стали пілотними для всієї держави:

- розроблено й затверджено міськрадою Стратегію розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015 року;
- запроваджено систему добровільної категоризації сільських садіб, яка стала основою всеукраїнської. Стандартизація послуг приватних садіб дає змогу забезпечити: прозорість пропозиції для клієнта; контроль якості туристичного продукту; різноманітність пропозицій туристичних послуг і різницю в ціні;
- вперше в Україні розроблено проект національного стандарту «Знаки дорожні туристичні. Загальні технічні умови. Правила застосування», який визначає систему знакування туристичних об'єктів та атракцій;
- засновано щорічний конкурс проектів для реалізації невеликих ініціатив з розвитку туризму в різних районах області;
- розроблено та затверджено Інструкцію зі знакування туристичних маршрутів;
- уперше в Україні впроваджено великий проект «Велоукраїна» зі створення інфраструктури для велотуристів у гірських районах області;
- створено обласну мережу з 11 туристично-інформаційних центрів (ТІЦів);
- ініційовано підписання договорів із сусідніми областями щодо взаємознання дозволів на туристичний супровід на міжрегіональних маршрутах.

вого населення до туризму, який в області вже став окремою індустрією?

– По-перше, це економічний чинник і сприяння влади розвитку туризму. Незалежність України відкрила «залізну завісу». Люди почали їздити за кордон, але не тільки з метою примітивного заробляння грошей, а й приглядатися, розмірковувати, оцінювати власні можливості, запозичувати європейський стиль життя. Пробудження національної свідомості та усвідомлення своєї ідентичності теж відіграли позитивну роль. Адже Прикарпаття – це не лише Гуцульщина. Тут мешкають чотири етнічні групи українців. І кожна має свої особливості на Опіллі, на Бойківщині, на Покутті. Тож виникли передумови для організації різних видовищних культурно-мистецьких програм – ярмарків, виставок, фестивалів, змагань. Древнє гасло «хліба і видовища!» дістало позитивне наповнення як за змістом (це – пропаганда національної усвідомленості української державності), так і за формою, що закріплена в традиціях, релігійних святах. У них залюбки беруть активну участь туристи, збагачуючись духовно й пізнаючи наш карпатський край. Приїжджі на відпочинок у Карпати вкладають кошти в ті послуги та видовища, які їм пропонує місцевий туристичний бізнес. Головне, що ці видовища є автентичними, бо властиві тільки прикарпатцям. Кожному, хто до нас завітає, запам'ятаються і звичаї, і національний одяг, і смачні страви. Він послухає пісню та музику, наповнить своє серце енергетикою цього чарівного гірського краю з його легендами й казками. До того ж матиме змогу завдяки розвитку народних промислів – ткацтва, вишивки, різьби по дереву, ковальства, гончарства придбати й привезти додому сувенір, який постійно нагадуватиме про його перебування в Прикарпатті. Щоправда, тепер у наших народних

умільців з'явилися спритні заїжджі конкуренти, котрі продають «прикарпатські сувеніри» китайського виробництва.

Нині в області функціонує 201 туристично-рекреаційний заклад, серед них – 98 готелів. Послуги на проживання також надають понад 750 приватних садиб сільського зеленого туризму.

– Олександр Максимовичу, місцева влада, звісно, зацікавлена в розвитку туризму, тож і певні кошти передбачено на це в обласному бюджеті?

– Так, саме наша область спрямовує чи не найбільше в Україні коштів на заходи з розвитку та просування туризму. Цьогоріч у бюджеті

ті передбачено мільйон гривень на презентацію області на міжнародних туристичних виставках, видання рекламно-інформаційних матеріалів, проведення ознайомчих турів для представників засобів масової інформації, організацію семінарів і стажувань для працівників галузі, підтримку реалізації проектів з розвитку туризму тощо. Окрім зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування, важливою є діяльність інвесторів, які розбудовують туристичну інфраструктуру (курорт «Буковель», туристичний маршрут «Карпатський трамвай»). Щороку тільки в галузі туризму в області реалізується до 10 великих і малих проектів міжнародної технічної допомоги, серед них і «Велокраїна».

На засіданні Консультативної ради в Яремчі за участю Голови Верховної Ради Володимира Литвина, коли ми ділилися досвідом з підтримки розвитку індустрії туризму, пролунала інформація, що за минулий рік Прикарпаття відвідало близько мільйона туристів. Але, розмірковуючи над цим фактом, особисто я дійшов висновку, що цифра ця є значно заниженою. Адже спеціально обліком туристів ніхто не займався, та й, погодьтеся, це не так просто зробити. Чимало людей самотужки організують вільні походи Карпатами без участі турфірм. Цьому сприяє розвиток зеленого туризму, коли спеціально для відпочивальників місцеві жителі надають у користування окремі будинки чи кімнати в них.

Нинішнього травня за нашою ініціативою на базі відпочинку, розташованій на самому березі Дністра,

Історія

Івано-Франківщина має багату культурно-історичну спадщину – понад 3,5 тисячі пам'яток, на базі яких розвивається історичний туризм. Прикарпатська земля згадується в давньоруських писемних пам'ятках як осідок східних слов'ян. Тут, на території Крилоської гори, що біля Галича, була колишня столиця могутнього Галицького князівства та Галицько-Волинської держави.

Поціновувачів сакрального мистецтва й пам'яток історії зацікавлять церква Св. Пантелеймона під Галичем (XII ст.), церква Святого Духа в місті Рогатині (XVI ст.), Манявський скит (XVII ст.), Митрополичі палати та фундаменти літописних церков XII ст. у селі Крилосі, Благовіщенська церква в місті Коломиї (XVI ст.).

Музейне коло Прикарпаття охоплює понад 120 музеїв (www.museum.if.ua), серед яких найпопулярніші івано-франківські художній та краєзнавчий музеї, Літературно-меморіальний музей Івана Франка в селі Криворівні, приватні музеї гуцульського мистецтва в місті Косові. Скарбницею народних промислів є Національний музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринаського, музей «Писанка» оригінальної (у формі писанки) архітектури. Розвинені різні види художніх народних промислів, що цінуються в усьому світі. Визнаним центром гуцульського мистецтва є місто Косів.

Івано-Франківщина – це своєрідний і колоритний край, що зберіг і доніс з глибини віків стародавні традиції, легенди, обряди, народні промисли, етнографічні особливості Бойківщини, Гуцульщини, Опілля, Покуття. Туристи зможуть стати учасниками різдвяних обрядів, свят Маланки, Водохреща, весільного обряду.

Побачити народні таланти можна, відвідавши фестивалі народного мистецтва – «Космацький Великдень», «Полонинське літо», фестиваль ковальського мистецтва, «Родослав», Бойківський і Гуцульський фестивали.

за участю голів трьох обласних рад – нашої, Львівської та Тернопільської, на території яких знаходиться Дністровський каньйон (до річі, були запрошені й представники Чернівецької облради), відбулося спільне засідання постійних депутатських комісій. Дністровський каньйон, довжина якого 250 кілометрів, – унікальний і найбільший у Європі. За результатами інтернет-опитування, він визнаний одним із семи чудес України й потребує особливої уваги. На засіданні депутатських комісій було визначено спільні завдання та заходи щодо збереження природних екосистем і розвитку туризму в Дністровському каньйоні. Ми вирішили скоординувати роботу для розв'язання проблем забруднення берегів Дністра, розробити спеціальну програму розвитку туризму на території Дністровського каньйону, облаштувати під'їзні шляхи та місця для відпочинку туристів. Наразі створили робочу групу, яка має надати пропозиції щодо ефективного функціонування Дністровського регіонального ландшафтного парку.

– Але хто їхатиме в Карпати, якщо сьогодні їм загрожує забруднення? Адже таких фактів чимало...

– Справді, у нас є низка екологічних проблем. Нині активно працюємо над їх розв'язанням. Передусім це стосується збирання й утилізації твердих побутових відходів. Вважаємо за доцільне створити в області кілька зональних комунальних підприємств, які спеціалізувалися б на збиранні й переробці сміття та охоплювали своєю діяльністю всі 19 адміністративно-територіальних одиниць. Шукаємо інвесторів для втілення цієї програми в життя.

Ми не можемо дозволити собі будівництво промислових підприємств, які потенційно можуть загрожувати екологічній безпеці краю. Скажімо, недавно з уст одного з місцевих посадовців прозвучала ідея будівництва в місті Калуші заводу з переробки гексахлорбензолу. Це неприпустимо, бо ж завтра до нас повезуть токсичні відходи з усієї України. Ми, навпаки, хочемо якнайскоріше позбутися отрутохімікатів, які отримали у спадок від радянської системи господарювання.

Адже коли до нас приїздять інвестори, вони особливо цінують екологічно чисті площі для вирощування сільськогосподарської продукції – Городенківський, Снятинський, Тлумацький та інші райони. Тому вважаємо своїм першочерговим обов'язком збереження екології краю. Система самоврядування та громадські організації – ті механізми, з допомогою яких можна контролювати ці процеси й пропагувати серед населення дотримання екологічно чистих норм життя.

Одразу після початку нинішньої каденції облради ми розробили й

Додаток **Віче**
журналу

Популярні види відпочинку: гірськолижний, пішохідний, водний, скелелазіння, культурно-пізнавальний, сільський зелений туризм, велосипедний і кінний туризм, дельта- й парапланеризм.

Для тих, хто полюбить піші прогулянки, промарковано 650 км туристських стежок у Карпатах. Тут можна побачити багато цікавого.

Окрім гори Говерли, оповиті легендами гірські озера Бребенескул, Несамовите та Марічейка, залишки обсерваторії на горі Піп-Іван. Найпривабливішими місцями для альпіністів і скелелазів є Скелі Довбуша (с. Бубнище), Сокільський хребет (Косівський район), Писаний камінь (с. Криворівня).

В області десять курортних місцевостей (Татарів, Яремча й Микуличин, Ворохта й Яблуниця Яремчанської міськради, Мислівка й Новий Мізунь Долинського району, місто Косів і село Шешори Косівського району та бальнеогрязьовий передгірний курорт Черче Рогатинського району). Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни.

Річки переважно швидкоплинні, утворюють каскади й водопади, що є цінним для водного туризму. Найбільшими річками є Дністер, Прут, Черемош і Лімниця.

Одне з природних чудес України – унікальний Дністровський каньйон. Круті скелясті або заліснені береги висотою до 200 м, унікальні травертинові скелі та геологічні відслонення, печери й готи, водопади, острови, пам'ятки природи та історії – усе це можна побачити, сплаваючись річкою Дністер на човні.

Рельєф місцевості сіл Одаїв та Ісаків (Тлумацький район) і села Луквиця (Богородчанський район) сприятливий для дельта- та парапланеризму.

Захоплюю є подорож мальовничими місцями в глиб незайманої природи «Карпатський трамваєм» у Долинському районі, колія якого прокладена ще у XIX ст. австрійськими інженерами.

Туристична столиця області – місто Яремча, розташоване в мальовничій улоговині між горами вздовж річки Прут. У селищі Ворохта є комплекс трамплінів для проведення змагань з гірськолижного спорту.

На території області понад 35 гірськолижних витягів для катання на лижах і сноубордах. Туристи мають можливість покататися на гірських лижах у Яблуниці, Паляниці, Косові, Верховині, Вишкові. Діє сучасний гірськолижний туристичний комплекс «Буковель» біля підніжжя однойменної гори в селі Паляниця Яремчанської міськради. Туристична зона, в якій розташований комплекс, унікальна за природно-кліматичними умовами, бо її висота над рівнем моря сягає майже 900 м. Житлові корпуси побудовані в долині й закриті від холодних зимових вітрів, що створює комфортні умови для відпочинку. Тут 14 сучасних крісельних підйомників та 50 км лижних трас.

прийняли на сесії Програму розвитку місцевого самоврядування. Її окремою підпрограмою є оголошення Конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Уперше він був проведений серед сільських і селищних рад області й дав неочікувано плідний результат. На розгляд експертної комісії подали понад 130 проектів, у яких кожна сільська й селищна рада пропонувала план розв'язання проблеми, що, на думку громади, є найважливішою. Переможцями стали 44 сільські ради. На реалізацію кожного з проектів-переможців облрада виділила по 50 тисяч гривень. За умови, що й громада докладе зусиль до вирішення зазначених у проекті питань. Початково на реалізацію цього конкурсу було передбачено мільйон гривень. Та з огляду на таку не прогнозовану, але цілком позитивну активність громад облрада на черговій сесії прийняла рішення збільшити цю суму до

2 мільйонів гривень. Комісія оцінила, наскільки необхідною є реалізація проектів-переможців. Серед них – проект «Дністровський інженерно-екологічний полігон для розробки протипаводкових заходів і підвищення екологічної безпеки на території області». Саме його облрада вирішила подати на Всеукраїнський конкурс проектів і програм місцевого самоврядування. Важливим є питання розвитку туризму в селах. Так, проект Саджавської сільради Богородчанського району стосується музею етнографії та туристично-культурного центру громади, а проект Спаської сільради Коломийського району сприятиме розвитку туристичної та культурно-спортивної зони села. Цікавим є проект «Збережемо Снятинську ратушу» та інші. Прикарпатцям не байдуже, як розвиватиметься туризм, бо завдяки йому вони завжди матимуть роботу в себе вдома.

